

Paavo Oinonen

Hauras tasapaino järkkyy

Anu Kaipainen nimesi vuonna 1975 ilmestyneen romaaninsa *Naistentansseiksi*. Hän ei tarttunut pelkästään seurusteluilmiöön vaan tutki teoksellaan, miten maaseudun uskonnollissävyytteinen patriarkaalinen arvomaailma törmäsi betoniviidakon ja lähiöiden arjessa kaupunkielämän notkeutuviin tapoihin. Kaipaisen ihmiset halusivat tarttua uuteen ja muuttuvaan, mutta ennen muuta miesten mielissä riippana olivat kristilliset siveysnormit. Realismin keinoin kuvatussa aikalaismaisemassa kaksi pääkaupunkiseudulle maaseudulta muuttanutta perhettä elää keski-ikäistyvien lähiöarkea. Luokkaretki hyvinvointi-Suomen keskiluokkaan on tapahtunut, mutta taloudellinen ja henkinen tasapaino on osoittautunut hauraaksi.

Valpurin sosiaalisen nousun on taannut avioliitto kansanedustajaksi nousseen rovastinpojan kanssa. Miehen arvomaailma on herännäiskristityn. Kaupunkiympäristössä kotiäiti näkee itsensä uudella tavalla ja aloittaa osa-aikatyön. Uusien naistuttavuuksien kanssa hän päätyy epäröiden iltapäivätansseihin.

Valpuri tanssii, humaltuu ja huumaantuu sekä alkoholista että uusien ystävien tuoreista ajatuksista. Kansanedustajan rouvan ilta päättyy iltapäivälehdessä kuvaajaan otokseen ja lehden sivuille. Kaipainen näyttää, miten naisten on vaikea irtaantua patriarkaatin liekanarusta, joka pitää heitä otteessaan. Irtiotto muuttaa koko ajan olemassa olleet näkymättömät pidäkkeet näkyviksi. Iloisesti alkanut emansipoituminen johtaa katastrofiin, miehen itsetuhoon.

Ajallinen etäisyys Kaipaisen kuvitteellisista 1970-luvun puolivälin perheistä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaiseman *Satasärmäisen naisen* 1990-luvun alun elämäkertoihin on reilu viisitoista vuotta. Vaikka fiktion ja tosielämän muistelujen vertaamisessa on riskinsä, Kaipaisen avioituneelle naiselle antama vähäinen valintojen mahdollisuus tuntuu todelta. Se kuvaa vähään tyytymisen kykyä ja välttämättömyyttä, kun taloudelliset rahkeet eivät riittäneet täyteen itsenäistymiseen. Samat tunnot ovat aistittavissa 1970-lukua eläneiden keski-ikäistyneiden naisten selviytymistarinoissa.

Kaipainen, Anu: *Naistentanssit*. Suuri Suomalainen Kirjakerho, Helsinki 1975.

[Kuvitus: Anu Kaipaisen kirjan kansi ja vierellä Sata särmäisen naisen kansi]